

Testimonis d'una tragèdia

Text > PERE BOSCH

A principis del 1939, la ciutat de Girona es va convertir en l'escenari de la fi de la Guerra Civil. Els bombardejos indiscriminats, l'acumulació de refugiats, la desbandada general, l'arribada dels vencedors i la repressió implacable dels vençuts s'hi van viure d'una manera dramàtica, amb escenes que ens traslladen, malgrat la distància física i temporal, a la tragèdia que viuen, en aquests moments, països aparentment llunyans. Aquell episodi va deixar testimonis colpidors, expressats de forma diversa però sempre farcits d'emoció; uns testimonis que es poden trobar, fragmentats, en llibres de memòries, articles periodístics o escrits literaris.

Fa pocs anys, Maria Campillo va publicar un llibre pioner en el qual aplegava els que feien referència al pas de frontera. L'historiador Joaquim Nadal ha recollit i ampliat aquell llegat i s'ha centrat en la ciutat de Girona. En el llibre, editat per L'Avenç, n'hi descobrim de tota mena, des de fragments de memòries fins a dietaris privats, i també un ventall molt ampli de mirades, amb la qual cosa els sentiments que afloren són contradictoris, des de l'eufòria dels alliberats fins a la por i la desolació dels vençuts. En un dels textos sobre l'entrada dels nacionals a Girona, el 4 de febrer de 1939, el cronista oficial de la ciutat, Enric Mirambell,

expressa d'una manera ben gràfica: «[...] per a molts gironins aquell era el dia de l'alliberament; però per a molts altres representava l'inici d'un llarg i definitiu exili o ser víctimes de la repressió». Malgrat la diversitat d'enfocaments i registres, el llibre ens acaba oferint un quadre plenament coherent, amb el fil conductor d'una ciutat abocada a esdevenir l'escenari d'una tragèdia col·lectiva.

Joaquim Nadal no només és el responsable de la selecció, sinó també de la introducció general, en la qual ens dibuixa l'escenari d'aquells mesos, i de la presentació que acompanya cada text. En aquest darrer cas, no es limita a presentar-ne l'autor i el context. Com a bon coneixedor de la ciutat, també assumeix el paper de guia i identificador d'alguns dels escenaris que s'hi descriuen. Els testimonis s'ordenen en vuit apartats amb algunes dates inevitables, com ara l'entrada dels franquistes el 4 de febrer de 1939; d'altres en què s'aborda l'ambient previ a la desbandada, el drama dels refugiats i el caos de la fugida (un dels apartats més voluminosos); l'experiència de la família de Carles Riba (amb detalls sobre la del poeta Antonio Machado, amb qui van coincidir); la visió dels comandaments militars de l'exèrcit republicà, del president de la República i d'un soldat de filiació carlista, Ignacio Yarza, i, fins i tot, l'exili del

ta visqui una experiència traumàtica en presentar-se a una entrevista de feina. Aquest noi, en Pau, es mou entre l'agressivitat gairebé histriònica de l'entrevistador i la tendresa d'una dona que, com si fos un àngel, n'esdevé el contrapunt.

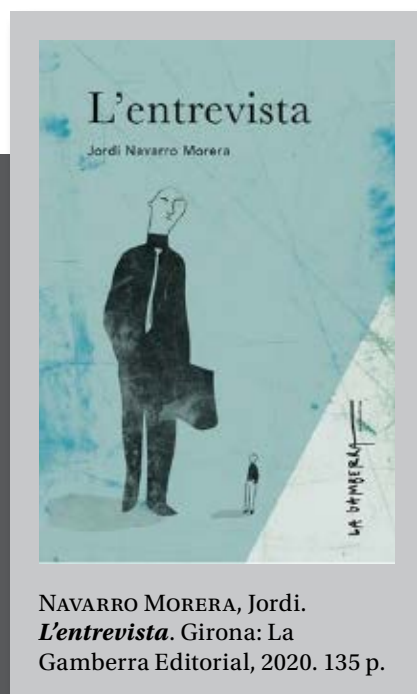
Més enllà d'una trama no prou reeixida i la progressió poc controlada i sovint gratuïta dels moments de tensió, *L'entrevista* incideix en la transformació nefanda i mesquina que el poder obra en les persones: denuncia l'abús

d'autoritat, la prepotència, i, alhora, evidència una submissió obscena i obligada, fruit de la necessitat ja no de viure dignament, sinó de malviure. És un text que, més que un interès literari, pot tenir un interès social: a part de rompre una llança a favor de la dignificació del treball, convida a fer una reflexió profunda sobre el comportament de l'ésser humà, la repetició d'esquemes negatius i la incapacitat final de millorar aquests clixés i conductes a partir de l'experiència i l'aprenentatge.

NADAL I FERRERAS, Joaquim.
Girona, 1939: porta de l'exili.
Escrits del final de la Guerra Civil. Barcelona: L'Avenç, 2021.
285 p.

1936 a través del testimoni de Raimon d'Abadal. El darrer apartat es dedica al periodista Carles Rahola, amb la carta que va adreçar a la seva esposa i als seus fills poques hores abans de morir assassinat per part dels feixistes. Un testimoni, com molt bé destaca Joaquim Nadal, «d'ignomínia i d'expiació».

NAVARRO MORERA, Jordi.
L'entrevista. Girona: La Gambera Editorial, 2020. 135 p.